Fóris Ágota—Pusztay János (szerk.) 2006. *Utak a terminológiához*. Terminologia Et Corpora — Supplementum Tomus 1. Berzsenyi Dániel Főiskola. Szombathely. 245 oldal.

Mindazok figyelmébe ajánlom ezt a könyvet, akiket közelebbről érdekel a magyar terminusok jelentése, rendszerezése és más terminusokhoz való viszonya. Elméleti és gyakorlati szempontból is hasznos olvasmánynak fogják találni a magyar nyelv oktatói, hiszen egyrészt képet kaphatnak a terminológiai rendezés módszeréről, másrészt a konkrét példákból merítve az óráikat is színesebbé tehetik. A magyarul tanulók közül pedig azok forgatják majd szívesen, akik szeretnek elmélyülni egy-egy szóalak és fogalom közti kapcsolat elemzésében.

A szerkesztők a kötet megjelentetésével egy új könyvsorozatot is elindítottak *Terminologia et Corpora – Supplementum* néven, amely a szombathelyi Berzsenyi Dániel Főiskola Uralisztika Tanszékének és a Terminológiai Innovációs Központnak közös kiadványa. Az *Utak a terminológiához* méltó nyitánya ennek az ígéretes munkának. A könyv tizenegy tanulmányt tartalmaz, melyeknek szerzői a Pécsi Tudományegyetem és a veszprémi Pannon Egyetem nyelvészeti doktori programjának hallgatói. Mindegyik tanulmány alapja a terminológia-szempontú elemzés: az olvasó szinte rácsodálkozik arra, hogy milyen változatos kérdéseket lehet ily módon elemezni. A témák tárgyszavakban (dőlt betűvel a vizsgált terminusok): színnevek, *wellness*, zenei tempójelzések, matematikai terminusok, *formulaszerű nyelvhasználat*, észt terminológiai vizsgálatok, *nem verbális kommunikáció*, *számítógép*, *szociolingvisztika* és *bank*. A tizenegyedik tanulmány Fóris Ágota tollából származik, aki összegezi a terminológiai vizsgálatok tapasztalatait.

Doktorandusz hallgatóként egyszer terminológiával kapcsolatos tanulmányt kellett írnom, de nem volt szerencsés sem a témaválasztás, sem a megközelítés módja: nem is sikerült jól a dolgozat. Néhány évvel később került a kezembe ez a kötet, amelybe elég volt csak belelapoznom ahhoz, hogy megértsem, miről és hogyan kellett volna írnom annak idején. Nem túlzás ebben az esetben „aha”-élményről beszélni, hiszen a könyvben szereplő konkrét kutatásokból egyértelműen kiderül, hogy a gyakorlatban mi is az a terminológia, milyen jellegű vizsgálatok tartoznak ide. Ezért doktorandusz hallgatóknak is ajánlom ezt a gyűjteményt, de a kutatók és oktatók is minden bizonnyal érdeklődve veszik majd kézbe.

A könyv felépítése rendszerezett, logikus: érződik rajta az a rendezési elv, amelyet várhatóan a könyvsorozat további köteteinél is alkalmazni fognak a szerkesztők. Örömmel olvastam az email-címeket az egyes szerzők neve alatt. A szerkesztői összegzés után következnek az absztraktok angol nyelven, majd a tartalomjegyzék. Az oldalszámozás itt ugyan véget is ér, de hasznos információkhoz juthatunk a következő lapokon is. Megtalálható a könyv végén az Uralisztika Tanszék publikációs listája, valamint a könyvsorozatba írással pályázók számára készített szerkesztői útmutató. Ezek természetesen csak a formai elvárások, tartalom és minőség tekintetében érdemes mintának venni a tanulmányokat, amelyek kivétel nélkül komoly és színvonalas kutatómunka eredményeként kerültek a kötetbe.

Az első munka szerzője B. Papp Eszter, aki néhány színnév terminológiai vizsgálatára vállalkozott. Különböző szakszövegekben és a *Magyar Nyelv Értelmező Szótárá*ban azt nézte meg, hogy a színnevek tartománya mennyire fedi át egymást. A feladat csak látszólag egyszerű, mivel a kutatáshoz a nyelvészet mellett valamennyire jártasnak kell lenni a fizikában, azon belül pedig az optikában. Az eredmény a szerző számára is meglepő volt, ugyanis nem talált semmi bizonyítékot a színnevek univerzális jellegére. Sőt, akkora eltérésekre bukkant a különböző forrásokban megadott jelentések között, hogy tanulmánya végén meg is jegyzi „leginkább azon csodálkozhatunk, hogy megértjük egymást" (23).

Bérces Edit *A terminológia rendezés kérdései a* wellness *területén* című írása időszerű és érdekes témával foglalkozik. Hihetetlen mennyiségű gyűjtési munka állhat a tanulmány hátterében, amely feltételezhetően egy nagyobb, átfogó kutatás egyik szeleteként fogalmazódott meg. A szerző behatárolja a *wellness* jelenségét időben, majd bemutatja kapcsolatát más szakterületekkel, mint például a turizmus vagy az orvostudomány. A hazai intézményrendszer felvázolása után kerül sor a dolgozat lényegi részére: a *wellness* szókészletére és szótáraira. Számtalan példa teszi gazdaggá és tartalmassá ezt a dolgozatot.

Kevesek által ismert, de annál izgalmasabb terület a zenei szaknyelv, ahová Bérces Emese tanulmánya kalauzolja el az olvasót. *A zenei tempójelzések terminológiai elemzése* osztályozási lehetőségekről szól: a tempójelzések rendszertelen halmazára javasol különböző kategorizálási módokat, köztük a szerző által kidolgozott csoportosítási elvet. Az elemzést nem árt elolvasniuk azoknak is, akik nem foglakoznak zenei szaknyelvvel, mert a témától elvonatkoztatva is tanulságos figyelemmel követni a vizsgálódás menetét.

A zene után éles váltással a matematika világában találjuk magunkat: Czékmán Orsolya matematika tankönyveket elemez terminológiai megközelítésben. Alapvető értelmezési pontatlanságokra világít rá három terminus estében: *halmaz*, *alapfogalom*, *invariáns*. Megdöbbentő, hogy a tankönyvekben és a szótárok egy részében is tévesen definiálják ezeket a fogalmakat.

Dóla Mónika rendkívül gazdag bibliográfiával záródó tanulmánya a formulaszerű nyelvhasználatról (angolul *formulaic language*) szól. Megtudjuk, hogy mit is jelent ez a terminus, amely eddig csak a külföldi szakirodalomban létezett. A szerző összegyűjtötte a *fomulaic language* alá tartozó terminusokat az angolszász és a

magyar nyelvtudományban, az összehasonlításuk után pedig javaslatot tesz a nemfogalom magyar elnevezésére.

Az észt terminológiai munkálatokba enged betekintést Marju Ilves, aki tanulmányában a történeti felvezetés után beszámol arról, mivel foglalkoznak e távoli ország terminológusai. Internetes elérési címeikkel együtt megismerteti az olvasóval a nagyobb észt adatbázisokat, majd kitér az oktatási kérdésekre. Végezetül néhány érdekességről is olvashatunk, például az egyik észtországi napilap szóalkotási versenyéről. A kritikus szemlélődő mondhatná, hogy ez az írás kissé „kilóg a sorból", hiszen nem egy terminust jár körbe, hanem egy ország terminológiai életét dolgozza fel. Aki viszont elolvassa ezt a dolgozatot, nem fog csalódni: teljes képet kap az észt terminológia múltjáról és jelenjéről.

Kántor Gyöngyi dolgozata az előző átfogó megközelítés helyett mindössze egyetlen terminusra, a *nem verbális kommunikáció* fogalmára fókuszál. A szisztematikus vizsgálat során egyre szűkül az elemzés tárgya: a *kommunikáció*, majd a *verbális kommunikáció* terminusok meghatározása után kerül csak sor a *nem verbális kommunikáció* tárgyalására. Nagyon tetszettek a szemléltetésként elhelyezett ábrák, nem kevésbé a tanulmányt átszövő interdiszciplináris szemlélet.

Szöllősy Éva érdeklődésének középpontjában a *számítógép* állt, rendkívül alapos kutatómunkával tárta fel a terminus megjelenésének és elfogadásának a történetét. Fellapozta többek között a Magyar Tudomány, a Műszaki Élet és a Magyar Nyelvőr azon számait, amelyek a múlt század második felében jelentek meg, hogy kiderítse, hogyan nevezték az első számítógépeket, illetve, hogy foglalkoztak-e a *computer* szó magyarosításával. Az eredmény meglepő: a *számítógép* terminus korabeli „riválisa" a *számológép* volt.

A *szociolingvisztika* terminus értelmezésében bekövetkezett változásokat írja le V. Kiss Mónika. A fogalom születésének körülményeit vázolja fel először a szerző, majd a meghatározásának differenciáltságára hívja fel a figyelmet. A tudományág önmeghatározási problémákkal küzd, a definíciók elemzéséből két értelmezési irányvonal rajzolódik ki: egy szűkebb és egy tágabb felfogás. A tanulmány végezetül a terminus használatát vizsgálja a nemzetközi és a hazai szakirodalomban.

Vargáné Kiss Katalin írását feltétlenül ajánlom angol gazdasági szaknyelvet oktató kollégáimnak, hiszen minden bizonnyal nekik sem volt egyszerű feladatuk, amikor szaknyelvórán az angol *bank, central bank, commercial bank* és *merchant bank* terminusok értelmezésére került sor. A szerző szembenéz a problémával: négy egynyelvű szótár definícióit alapul véve végez összehasonlító elemzést, hogy feltárja a terminusok egyedi jegyeit és magyar megfelelőit.

A kötetet Fóris Ágota összegzése zárja: a tanulmányok rövid bemutatása mellett felhívja a figyelmet a terminológiai munkálatok fontosságára és időszerűségére.

Háhn Judit